

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(3): 1664-1679, doi: 10.11616/asbi.1328384

İngiliz Manda Yönetimi Altındaki Filistin’de Yahudilerin Uyguladığı Baskı ve Şiddet (1920-1948)

Oppression and Violence by Jews in Palestine under British Mandate (1920-1948)

Mete SAĞLAM¹

Geliş Tarihi (Received): 17.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 16.10.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2023

Öz: Yahudiler, Filistin topraklarından sürgün edildikleri andan itibaren geri dönecekleri günü asırlarca beklemişlerdir. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Theodor Herzl’in önderliğinde toplanan Siyonist Kongre ve Yahudi zenginlerin destekleriyle Filistin’de vaat edilen topraklarda Yahudi devleti kurmak için dünyanın dört bir tarafından Yahudilerin Filistin’e göç etmeleri teşvik edilmiştir. Çalışmanın temel amacı, Filistin topraklarında kurulması planlanan Yahudi devletinin 1948 yılındaki kuruluşuna kadar olan süreçte kullanılan yöntemler ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, meselenin tarihsel kökeni, Yahudi terör örgütlerinin oluşum süreçleri, örgütlerin kuruluşları, yapıları, ideolojileri ve gerçekleştirdikleri terör eylemlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca o dönemde Filistin’e hâkim olan İngiliz manda yönetimi ile Yahudi terör örgütleri arasındaki ilişkiye de değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Yahudi, Terör, Manda Yönetimi.

&

Abstract: From the moment they were exiled from the Palestinian lands, the Jews waited for centuries for the day they would return. Towards end of the 19th century, with the support of the Zionist Congress gathered under the leadership of Theodor Herzl and the support of the Jewish rich, Jews from all over the world were encouraged to immigrate to Palestine in order to establish a Jewish state in the promised land in Palestine. The main purpose of the study is to reveal the methods and results used in the process until the establishment of the Jewish state in 1948, which was planned to be established in Palestinian lands. For this purpose, the historical origin of the issue, the formation processes of Jewish terrorist organizations, their establishment, structures, ideologies and terrorist acts are mentioned. In addition, the relationship between the British mandate administration and Jewish terrorist organizations, which dominated Palestine at that time, was also mentioned.

Keywords: Palestine, Jew, Terror, Mandate.

Atıf/Cite as: Sağlam, M., (2023). İngiliz Manda Yönetimi Altındaki Filistin’de Yahudilerin Uyguladığı Baskı ve Şiddet (1920-1948). *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1664-1679. doi: 10.11616/asbi.1328384

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

Bu makalenin hem araştırma süreci hem de yazım sürecinde desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Celil Bozkurt’a teşekkür ediyorum.

¹ Doktorant, Mete Sağlam, Düzce Üniversitesi, metesaglam81@gmail.com.

1. Giriş

Tevrat’a göre İsrailoğullarının geçmişi MÖ 1750’lere dayanmaktadır. Hz. İbrahim döneminde Filistin’e yerleşen Yahudiler, Nil nehri ve Fırat nehri arasındaki toprakların kendilerine verildiğine inanırlar (Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, 2003: Yaratılış 13-17). Hz. Yusuf döneminde Mısır’da hem nüfus hem de maddi açıdan güçlenen Yahudiler, Firavun’un baskılarına maruz kalmışlardır. Tevrat’a göre çıkış (Exodus) kabul edilen Hz. Musa liderliğinde Mısır’dan ayrılıp Sina yarımadasındaki Sina dağına göç etmişlerdir (Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, 2003: Çıkış 1). MÖ 1020’de dağınık halde yaşayan Yahudi kabileleri birleşip Saul’u kral olarak seçmişlerdir. Saul’dan sonra oğlu Davut (MÖ 1004-965) kral olmuştur. Hz. Davut Kudüs’ü ele geçirerek Yahudi devletinin merkezi yapmıştır (Kızıloğlu, 2012:39). Hz. Davut’tan sonra oğlu Hz. Süleyman kral olmuş ve krallık en güçlü dönemini yaşamıştır. Siyasi, ekonomik hemen her alanda gelişme gösteren krallık, Mısır’dan Fırat’a kadar olan toprakları ele geçirmiştir. Ayrıca Hz. Süleyman ilk Yahudi tapınağı olan “Beyt-i Makdis’i” (Süleyman Mabedi) inşa etmiştir (Turan, 2002:17).

Babillilerin Yahudi krallığını yenmesiyle hem ilk tapınak Süleyman mabedi hem de Yahudiler yaşadıkları yerlerden sürgün edilmişlerdir. Bu esaret 70 yıl sürmüş, Babillileri yenip devletlerine son veren Pers kralı Keyhüsrev MÖ 538’de sürgündeki Yahudilerin topraklarına geri dönmelerine izin vermiştir. Babillilerin yıktığı ilk tapınağın yerine MÖ 515’te ikinci tapınak inşa edilmiştir (Armaoğlu, 1994:9). Sonrasında Büyük İskender’in bölgeyi ele geçirmesiyle Helenistik dönem yaşanmıştır. MÖ 64-MS 324 yılları arasında ise Roma İmparatorluğu Filistin topraklarına hâkim olmuştur. Roma yönetimi altında ağır vergi, zulüm gibi baskılara maruz kalan Yahudiler, kendi devletlerini kurabilmek için ayaklanmışlardır. Yahudilerin MS 66-73 yılları arasındaki ayaklanmaları, Roma ordularının Kudüs’e hareket etmesine ve ikinci tapınağı yıkmalarına neden olmuştur. Ayrıca Yahudiler imparatorluğun çeşitli yerlerine sürgün edilmiş, kaçabilenler ise başka ülkelere göç etmiştir. Yahudiler kutsal tapınağın ikinci yıkılışıyla, 1948 İsrail’in kuruluşu arasındaki süreyi “yabancıların hakimiyeti dönemi” olarak ifade etmişlerdir (Kızıloğlu, 2012:40-41). Yurtlarından kovulan Yahudilerin yüz yıllarca sürececek sürgün günleri böylelikle başlamıştır.

Yahudiler sürgün günleri boyunca “vadedilmiş ülkelere” dönme hayaliyle yaşamışlardır. Tanrı Yahve ile İbrahim arasında vuku bulan ahitte Tanrı Yahve, “Seninle yaptığım antlaşma şudur: Birçok ulusun babası olacaksın.Seni çok verimli kılacağım. Senin, senden sonra da soyunun Tanrısı olacağım. Bir yabancı olarak yaşadığın toprakları, bütün Kenan ülkesini sonsuza dek mülkünüz olmak üzere sana ve soyuna vereceğim. Onların Tanrısı olacağım.” (Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, 2003: Yaratılış 17). Vaat edilmiş toprakların dini boyutu bu ahite dayanmaktadır. Filistin topraklarına sistemli/örgütlü göç fikrini ilk ortaya atan Oliger Paulli olmuştur. Tüccar olan Paulli, 1695 yılında İngiltere, Fransa başta olmak üzere Avrupa krallarına hazırladığı raporu sunmuştur. Filistin’de Yahudi devleti kurulması düşüncesini destekleyen ilk devlet adamı Napolyon Bonapart olmuştur. Siyonist Yahudiler tarafından Napolyon “Yahudi olmayan modern Siyonistlerin ilki” olarak takdir görmüştür (Tellioglu, 2018:9). XIX. yüzyılın sonları Yahudilerin Filistin’e göçlerinde artışın olduğu dönem olmuştur. Avrupa’dan vaat edilmiş topraklara göç eden Yahudilerin en büyük destekçisi Baron de Edmond Rothschild olmuştur. Siyonizmin fikirlerini savunan Rothschild, Filistin’de binlerce dönümlük araziler satın alarak buralara Yahudi yerleşim birimleri kurmuştur. Bu yerleşim yerlerini 1887, 1893, 1899 ve 1914 yıllarında ziyaret etmiştir (Bozkurt, 2021:33).

Siyasi Siyonizmin kurucusu Macaristan doğumlu Theodor Herzl’dir. Herzl, 1895 yılında Yahudi Devleti (Der Judenstaat) kitabını yazmıştır. Kitapta Herzl, Arjantin ya da Filistin’de Yahudi devleti kurulması gerektiğini savunmuştur (Herzl, 2012:160). Herzl, Yahudi sorunu çözümünün sağlanması için uluslararası alanda farkındalık oluşturmak istemiştir. Bunun için destek arayışına giren Herzl, Baron de Hirsch ve Rothschild ailesine başvurmuş fakat olumsuz geri dönüş almıştır (Öke, 2021:56). Yahudi zenginlerden istediği desteği bulamayan Herzl, Yahudi topluluğunun desteğini alma fikrini benimsemiştir. Bunun için Nathan Birnbaum’un önerisiyle 1897 yılında Basel’de “I. Siyonist Kongresini” toplamıştır. Kongrede Siyonistlerin hedefi Filistin’de bir devlet kurmak olarak belirlenmiştir (Engin, 2022:75).

Siyonist kongre sonrasında Herzl, 1896-1902 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'u beş kez ziyaret ederek, Yahudi devleti kurma çalışmalarını hızlandırmıştır. II. Abdülhamid ve Osmanlı devlet adamlarını ikna etmeye çalışmıştır. Herzl, Sultanla görüşebilmek için onunla dostluğu bulunan Polonyalı Newlinski'yi devreye sokmaya çalışmıştır. II. Abdülhamid, 19 Haziran 1896 günü gerçekleşen ve Herzl'in katılmadığı görüşmede Filistin topraklarında Yahudi yerleşimine sıcak bakmamıştır (Kutluay, 2005:88). Burada üzerinde durulması gereken ve yıllardır yanlış bilinen konu Yahudilerin Osmanlı dış borçlarının tamamına karşılık Filistin'i istediği bilgisidir. O dönemin Osmanlı dış borcu ve Yahudi zenginlerinin maddi gücü göz önüne alındığında bu teklifin gerçek olması oldukça güçtür. Yahudilerin teklifi dış borçların bir kısmına denk gelmektedir (Engin, 2022:65). Herzl'in birçok defa deneyip başaramadığı Sultan II. Abdülhamid ile görüşmesi 17 Mayıs 1901 tarihinde sultanın yakın dostu Vambery sayesinde gerçekleşmiştir. Görüşme sırasında Herzl, Sultanın kendisinden usta bir maliyeci tavsiye etmesini istemiştir. Herzl bu görüşmeden hatıralarında uzunca bahsetmiş, fakat Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak için toprak isteğine değinmemiştir (Göze, 1995:280-285; Engin, 2022:105-114). II. Abdülhamid'in hiçbir şekilde Filistin topraklarından vazgeçmemesi Siyonistlerin hayallerinin gerçekleşmesini engellemiştir (Öke, 2021:69-70). Bunun yanında II. Abdülhamid, Yahudilere farklı bir teklif sunmuştur. Sultan, Yahudilerin Filistin yerine Mezopotamya'ya yerleşmelerini, fakat tek bir bölge yerine farklı bölgelere yerleşmelerini teklif etmiştir (Bardakçı, 2009). 31 Mart Vakası sonucunda 1909 yılında II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesiyle Osmanlı Devleti yönetimi İttihat ve Terakki Cemiyetine geçmiştir. Cemiyet, ilk dönemlerinde Osmanlı ekonomisinin Yahudilerce düzeltilieceğine olan inançlarından dolayı Siyonist fikirleri olumlu karşılamışlardır (Öke, 2021:160). İttihatçıların Siyonistlerle olumlu ilişkileri çok uzun sürmemiştir. 1909 yılında ortaya çıkan "Kann Olayı" ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. J. H. Kann 1907 yılında Filistin'e gerçekleştirdiğı gezinin ardından 1909 yılında "İsrail Ülkesi" adında kitap yayınlamıştır. Kann kitabında kurulacak Yahudi devletinin sınırlarını Mısır'dan Şam'a kadar geniş bir alanı tarif etmesi sonucunda İttihatçılar, Siyonistlerin ayrılıkçı fikirlerinden rahatsızlık duyarak bu harekete karşı Filistin'de önceden var olan yasakları geri getirmişlerdir (Öke, 2021:153).

1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı, Siyonistlerin Filistin'de kurmak istedikleri devlet için yeniden umutlanmalarına neden olmuştur. Savaşın her iki bloğu da Siyonistlerin desteğini kazanmak istemişlerdir. İki ittifakın güçlü devletleri İngiltere ve Almanya Filistin'de Yahudi devleti kurulması fikrini desteklemişlerdir. İngiltere, çok önem verdiğı Hindistan sömürge topraklarına giden kara ve deniz yollarının güvenliği için Filistin bölgesini kontrol etmek ve Siyonistlerin propaganda gücünden yararlanmak istemişlerdir. Almanlar ise çıkarları doğrultusunda Siyonistlerden yararlanma fikrine sıcak bakmıştır. Böylelikle Filistin'de kurulacak Yahudi devletine Almanya'daki Yahudiler sürülebilecek, ayrıca Almanlar Siyonistlerin propaganda ve maddi güçlerinden de yararlanabilecektir (Öke, 2021:239). Savaşın ilk döneminde Siyonistler, Filistin'in Osmanlı hakimiyeti altında olmasından dolayı Almanya'ya yakınlık göstermişlerdir. Fakat İngiltere'nin savaşı kazanacağına, Osmanlı'nın yıkılacağına ve Filistin'in bağımsızlığa kavuşacağına inanan Haim Weizmann, Siyonist desteğin İngiltere'ye verilmesini sağlamıştır. Bu noktadan sonra Siyonistler İngiltere ile hareket etmeye başlayarak, Filistin'in İngiliz hakimiyetine girmesi için çalışmışlardır (Bozkurt, 2021:48).

Siyonist Yahudilerin Osmanlı Devleti aleyhinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerin arasında NİLİ (Netzah Yisrael Lo Yeşaker) casusluk örgütü önemli yer teşkil etmektedir. Botanik alanında uzman olan Yahudi asıllı Aaron Aaronsohn'un 1915 yılında kurduğı NİLİ örgütünün merkezi Filistin'in Hayfa şehridir (Bozkurt, 2021:57). I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz istihbaratına en önemli destek, Aaron'un kurduğı gönüllü casusluk örgütü NİLİ örgütünden gelmiştir. Örgütün üst seviyede faaliyette bulunan 23 üyesi bulunmaktaydı. Ayrıca 24 ile 27 yaşları arasında bulunan yüzlerce gönüllü gençte örgüte katkı sağlamışlardır. NİLİ örgütünün ilk kurulduğunda faaliyetleri Athlit ile sınırlı kalsa da sonrasında Filistin ve Suriye'yi içine alan bir alana yayılmıştır (Bozkurt, 2021:63). NİLİ örgütü 1917 yılında deşifre edilene kadar Osmanlı Devleti aleyhinde birçok faaliyette bulunarak İngiliz istihbaratına destek olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz ordusu içerisinde Yahudi birliklerinin kurulması için en büyük çabayı gazeteci V. Jabotinsky ve Çarlık Rusya ordusunda subay olan Joseph Trumpeldor göstermiştir. Bu iki öncüye göre, Yahudi birliklerinin oluşturulması sonucunda Yahudi gençler İngiliz ordusunda eğitim almış olacak ve savaş tecrübesi kazanmış olacaklardır. Savaşın ardından kurulacak olan Yahudi devleti

ordusunun temelini oluşturacaklardır (Öke, 2021:310). Bu doğrultuda, Çanakkale savaşıyla birlikte Siyonistlerin, İngiliz ordusuna desteği en üst düzeye ulaşmıştır. İngiliz ordusu bünyesinde cephan ve mühimmat taşımakla görevli “Siyon Katır Alayı” kurulmuştur (Tunçoku, 1991:103). Albay J. H. Paterson’un eğittiği birlik 17 Nisan 1915 tarihinde Çanakkale cephesine gönderilmiştir. 500 asker ve 20 subaydan oluşan birlik, 6 Ocak 1916 tarihine kadar Çanakkale’de kalmıştır. Katır Alayının Çanakkale cephesindeki sonucu değiştirmeye gücü yetmese de batılı güçlerin dikkatini çekmeleri açısından son derece önemlidir (Bozkurt, 2021:49; Keren ve Keren, 2007:70). I. Dünya Savaşı boyunca Siyonistlerin İngiltere’ye desteği devam etmiştir. Katır Alayında görev yapan askerlerin hayatta kalanları Filistin’e gitmişlerdir. Yahudi terör örgütlerinin temelini oluşturan Hagana’nın ilk üyeleri İngiliz ordusunda görev yapıp Filistin’e dönen askerlerden oluşmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilerin faaliyetlerinin bir ödülü olarak İngilizler tarafından Balfour Bildirgesi ilan edilmiştir. 2 Kasım 1917 tarihinde İngiliz Dışişleri Bakanı James Balfour tarafından, Siyonist oluşumun önde gelen liderlerinden Jacop Rothschild’a gönderilen mektup Balfour Bildirgesi olarak ilan edilmiştir. Bildirge, İsrail’in kuruluşuna giden sürecin önemli dönüm noktalarından biri olarak görülmektedir. James Balfour mektubunda, “Filistin topraklarında Yahudiler için bir yurt” vadinde bulunmuştur (Bozkurt, 2021:53). Bildirgenin ilan edilmesinden sonra Yahudiler, Filistin’de Yahudi devletinin kurulacağı günü beklemiştir.

Çalışmanın bu kısmında terörün ne olduğu ve terörle ne amaçlandığına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Terör kavramı üzerinde tam bir uzlaşma sağlanamamıştır. Terör, korku ve kaosu temsil ederken terörizm ise bu kavrama siyasi boyut ve süreklilik katmaktadır. Terör, devlet dışı aktörlerin çokça başvurdukları bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat terörü bir araç olarak kullanan devletlerde bulunmaktadır. Terör kavramı üzerinde uzlaşılan bir kavram olmasa da kavramın anlaşılmasını sağlayacak çeşitli özellikleri bulunmaktadır. İlk olarak terörizm, siyasi bir amaca ulaşmak için organize edilmiş olması gerekmektedir. İkinci özellik, siyasi amaca ulaşmak için şiddetin kullanılmasıdır. Dolayısıyla terörizm kavramı, “güç elde etmek ve gücü siyasi değişim için kullanmakla” yakından ilgilidir. Terörün politik yapısı, içerdiği şiddet biçimini normal suçlardan belirgin şekilde ayırmaktadır. Teröre başvuranlar bağımsız bir devlet kurmak ya da var olan bir hükümeti devirmek gibi siyasi amaçlar doğrultusunda hareket etmektedir (Moghadam, 2006:3-5).

Bu çalışmanın giriş kısmında Siyonizmin doğuşu ve I. Dünya Savaşı sırasındaki Siyonist diplomasiye bahsedilmiştir. Birinci bölümde, Filistin’in İngiliz manda yönetimi altına girmesi ve manda yönetimi döneminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise, makalenin özünü oluşturan Hagana, Irgun Z’vai Leumi ve Stern (Lehi) örgütlerinin kuruluş süreçleri, ideolojileri ve gelişim süreçleri incelenmiştir. Yahudi terör örgütlerinin Araplara ve İngilizlere karşı yaptıkları terör eylemleri kronolojik sırada üçüncü bölümde incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise, konunun genel değerlendirmesi yapılmıştır.

2. Filistin’in İngiliz Mandasına Girmesi

Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti için birçok cephede zor şartlar altında devam ettiği bir süreçte savaşın sonlarına doğru 1917’de Birleşik Krallık tarafından işgal edilen Filistin topraklarında askeri bir yönetim kurulmuştur. İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devleti ile 30 Ekim 1918’de imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşmasına kadar İngiliz hakimiyeti Filistin’de tam olarak yerleşmiştir. İngiliz manda yönetimi 1919 yılında imzalanan Milletler Cemiyeti Antlaşmasınının 22. maddesine göre kurulmuştur. Bu maddeye göre Almanya’nın sömürgeleri ile Osmanlı Devleti’nden ayrılacak olan Orta Doğu’daki toprakların İtilaf Devletleri tarafından ilhak edilmemesi, fakat bu toprakların yönetiminin Milletler Cemiyeti adına belirli devletlere verilmesi düşüncesine dayanmaktadır. Manda yönetimi altına girecek olan topraklarda yaşayanların kendilerini yönetebilecek/idare edebilecek konuma ulaşana kadar manda yönetimleri altında yaşamaya devam edeceklerdir (Bozkurt, 2008:43).

18 Ocak 1919’da gerçekleştirilen Paris Barış Konferansında İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti’nin parçalanıp paylaşılması konusunda anlaşmaya varmışlardır. Plana göre Suriye, Filistin, Arabistan gibi bölgelerin Osmanlı’dan ayrılarak, kendilerini yönetecek kabiliyete ulaşana kadar manda yönetimleri altında

kalmamasına karar verilmiştir (Howard, 1970:20). Osmanlı Devleti'nin Orta Doğu'daki topraklarını paylaşma konusunda Birleşik Krallık ve Fransa tam bir uzlaşıya varamamıştır. İki devlet 24 Nisan 1920 tarihinde imzalanan "San Remo Antlaşmasına" göre Fransa'ya Suriye ve Lübnan, Birleşik Krallık yönetimine ise Filistin, Ürdün ve Irak'ın bırakılması konusunda anlaşmışlardır (Kasalak, 2007:189).

Filistin topraklarından Osmanlı'nın çekilmesiyle birlikte hem İngiliz manda yönetiminin hem de zamanı geldiğinde Yahudi devletinin kurulmasının n açılmıştır. Filistin'de İngiliz manda yönetimi kurulmadan önce Londra'da çeşitli tereddütler yaşansa da dönemin sömürge bakanı W. Churchill'in herhangi bir tereddütü bulunmuyordu. Churchill, Filistin'de İngiliz manda yönetiminin ve daha sonrasında Yahudi devletinin kurulacağını, İngiliz hkmetinin Balfour Bildirgesine sadık politikalar izleyeceğini ifade etmiştir (Kasalak, 2016:71).

Birinci Dünya Savaşı ile kaderi değişen Filistin 1917'de İngilizler tarafından işgal edilmiştir. 1920 San Remo Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti'nden tamamen ayrılmıştır. 24 Temmuz 1922 tarihinde Filistin'de İngiliz manda yönetimi, Milletler Cemiyeti tarafından onaylanmıştır. 1923 yılında yürürlüğe giren manda yönetimi kararıyla birlikte Filistin'de yeni bir dönem başlamıştır (Bozkurt, 2008:44).

Filistin'de manda yönetimi kuran İngilizler için bu toprakları yönetmek hiç de kolay olmamıştır. Bu dönemde Avrupa lkelerinin kendi içlerinde sosyal ve ekonomik sıkıntılar Avrupa genelinde Yahudi karşıtlığının daha da artmasına neden olmuştur. Avrupalılar Yahudi sorununu geçmişte olduğu gibi Yahudileri ülkelerinden kovarak çözmeye çalışmışlardır (ke, 2021:405).

Osmanlı Devleti'nin 1878'deki nüfus sayımına göre Filistin'in Kudüs, Nablus ve Acre bölgelerinde 403 bin Müslüman, 43 bin Hristiyan ve 15 bin Yahudi yaşamaktaydı. XX. yüzyılın ilk yıllarında başlayan Yahudi g akınlarından önce Filistin'deki Yahudilerin oğunluğu Kudüs, el-Halil, Safed ve Tiberya'da yaşamaktaydı (River, 2021:76). I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan İngiliz manda yönetimi döneminde de Yahudi göçüne bazı kısıtlamalar uygulanmış olsa da 1922 yılına gelindiğinde Filistin'de 590 bin Müslüman, 84 bin Yahudi yaşarken, 1932 yılında 770 bin Müslüman, 181 bin Yahudi yaşamaktadır. Kısıtlamaların yeterli olmadığı Yahudi göçü 1933-35 arasında 134 bin kişiye ulaşmıştır (Armaoğlu, 1993:200).

Filistin topraklarının  semavi din tarafından kutsal kabul edilmesi, Yahudilerin Filistin'de Yahudi devleti kurmak istemeleri ve I. Dünya Savaşında Almanlarla ittifak yapmalarını engellemek için Filistin'de bağımsız bir devlet sözü verilen Arapların varlığı, İngiliz manda yönetiminin işinin zorluğunu göstermektedir. 1923'te resmi olarak görevine başlayan manda yönetimi, 1929 yılına kadar nispeten sakin, huzurlu dönem yaşamıştır. Bu huzur döneminin iyi değerlendiren Siyonist Yahudiler, Filistin'de kurmak istedikleri Yahudi devletinin gerçek olması için çaba sarfetmişlerdir. Filistin'e Yahudilerin g ettirilmesi, göçmenler için yeni yerleşim birimlerinin inşası için maddi-manevi her türlü desteği sağlamışlardır. Sonraki dönemde ise yeni gelen g hareketlerinin güvenle gerçekleşmesi ve Yahudi yerleşim birimlerinin güvenliğinin sağlanması için çeşitli yeraltı örgütleri kurmuşlardır. Kurulan bu örgütler çok sayıda terör eylemleri gerçekleştirerek 1948 yılında kurulacak olan İsrail'in kuruluş sürecinde önemli rol oynamışlardır.

3. Yahudi Terör rgtlerinin Oluşumu

XIX. yüzyılın sonlarında başlayan Yahudilerin Filistin'e yoğun göçü, XX. yüzyıla gelindiğinde zirve noktaya ulaşmıştır. Filistin'de yerleşim birimleri kuran Yahudiler ilk başlarda bu yerlerin güvenliğini sağlamak için İngilizlere güvenmişlerdir. İngilizlerin güvenliği sağlamada yetersiz kalmaları neticesinde Yahudiler kendilerini korumak adına savunma birlikleri kurmuşlardır. Bu birliklerin ilki 1909 yılında kurulan Hashomer (Beki) birliğidir. Görevi Yahudileri ve mülklerini korumak olan birliğin 100 yesi vardır. 1920 yılına gelindiğinde dağıtılan Hashomer'in yerini Hagana almıştır (Chazan, 2005:179). Savunma birlikleri daha sonrasında İngiliz manda yönetimi düşmanlığı ve Arap karşıtlığı politikalarını benimseyerek çeşitli terör eylemlerine girişmiştir. 1920'de Hagana ile başlayan terör örgütlerinin kuruluşu, 1930'de Irgun Z'vai Leumi ve 1940'ta Stern (Lehi) ile devam etmiştir.

3.1. Hagana (1920-1947)

Siyonist terör oluşumları arasındaki en büyük rgt Hagana rgtdr. Ayrıca rgt Siyonist terör gruplarının ve 1948'de kurulacak İsrail'in de temelini oluşturmaktadır. Hagana rgt Haziran 1920

yılında kurulmuştur. Hagana İbrani dilinde “savunma” anlamına gelmektedir. Temel hedefi, Filistin topraklarında Yahudi devleti kurmak olan örgütün ayrıca Yahudi yerleşim birimlerinin ve Siyonist Yahudilerinin toprakları/şirketlerinin güvenliğini sağlama gibi amaçları bulunmaktadır (Chazan, 2005:179). Hagana örgütü 1924 yılında yayınladığı anayasasında kendilerini, Filistin topraklarında Yahudilerin canlarını ve mallarını korumakla görevli askeri örgüt olarak tanımlamışlardır. Örgüt Filistin’e yoğun şekilde devam eden Yahudi göçünün daha da artması için çaba harcamıştır (Jewish Virtual Library, 2022). Ayrıca gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için Filistinlilerin topraklarından terör yoluyla ayrılmasını da sağlamışlardır. Başlangıçta Hagana örgütü, İngilizler tarafından tanınarak silahlandırılacaktı fakat 1917’de Filistin’i ele geçiren İngilizler, 24 Temmuz 1922 yılında burayı yönetmek için Milletler Cemiyetinin onayını alınca bu fikirden vazgeçmişlerdir. Böylelikle Yahudiler 1920-1921 Arap isyanlarındaki İngilizlerin tutumları ve sonrasında Filistin’de manda yönetimi tesis etmelerine karşılık kendi silahlı güçlerini oluşturmaya karar vermişlerdir.

İngiliz manda yönetimi döneminde Yahudilerin, Filistin bölgesinde toprak satın almaları ve Siyonist Yahudi zenginlerinin Filistin’de faaliyette bulunmalarına izin verilmesi sonucunda bölgeye yoğun Yahudi göçü gerçekleşmiştir. Böylelikle var olan az sayıdaki Yahudi yerleşim birimlerinin sayısı giderek artmıştır. Sayıları artan bu yerleşim birimlerinin korunma ihtiyacı İngilizler ve Hashomer adında kurulan Yahudi muhafız birlikleri tarafından sağlanmıştır. Filistin’e Yahudi göçünün artması ve Yahudi yerleşim birimlerinin sayısının artması sonucunda Filistinliler, İngiliz manda yönetimine karşı ayaklanma gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca Yahudi yerleşim birimlerine karşı da saldırılar gerçekleştirmişlerdir. Bu saldırılar karşısında oluşturulan Yahudi muhafız birliklerinin yetersiz kalması ve Yahudi yerleşimlerinin İngiliz askeri karargahlarına uzak kalması neticesinde Filistin’deki Yahudilerin ve Yahudi varlıklarının korunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Hadawi, 1989:57).

Hagana, kuruluşundan 1929 yılına kadar büyük şehirlerde ve birçok Yahudi yerleşim yerlerinde savunma birlikleri kurmuş olmasına karşın çok etkin faaliyetler gerçekleştirememiştir. 1929 yılındaki Arap isyanları Hagana örgütünün tutumunun değişmesine neden olmuştur. Öncelikle hemen her şehirde gençler ve yetişkinler arasında teşkilatlanma sağlanmıştır. Üyeleri için kapsamlı eğitim programları başlatılmış ve subay eğitim kursları açılmıştır. Avrupa’dan sürekli hafif silah akışını organize edebilmek için silah depoları kurularak, silah üretimi içinde ilk adımlar atılmaya başlanmıştır (Jewish Virtual Library, 2022). Hagana’nın gelişim süreci 1920 yılında kurulduktan sonra II. Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar teşkilatlanma çabalarını, inişli-çıkışlı gelişim süreci izlemiştir. Bu dönemde Araplarla mücadele, İngiliz manda yönetimi ile mücadele ve iş birliği yapılmıştır. Ayrıca örgüt içi fikir ayrılıklarından kaynaklanan bölünmeler yaşanmıştır.

1936-1939 yılları arasındaki büyük Arap isyanları döneminde Hagana olgunlaşarak milis güçten askeri güce dönüşüm sağlamıştır. Hagana militanları bu süreçte İngilizlerden askeri eğitim ve bol miktarda silah yardımı almışlardır. İngiliz manda yönetimi, resmi olarak Hagana’yı tanımasa da İngiliz güvenlik güçlerinin yanı sıra sivil bir milis gücü olan “Yahudi Yerleşim Polisliğini” kurarak örgütle iş birliği yapmıştır. Ayrıca Siyonizm destekçisi İngiliz Yüzbaşı Orde Wingate komutasında 1938 yılında “Özel Gece Birlikleri” kurulmuştur (Simon, 2022). Hagana örgütü ve İngiliz manda yönetimi arasındaki ilişkiler sürekli olumlu seyretmemiştir. İngilizlerin 17 Mayıs 1939 yılında yayınladıkları ‘Mac Donald Beyaz Kitabı’ ile Filistin’de Filistinlilerin ve Yahudilerin yönetimde etkin olacağı bağımsız bir devlet vaat edilmiştir. Ayrıca bu kitaba göre Filistin’e Yahudi göçü ve toprak satışı kısıtlanacaktır. İngilizlerin yayınladığı kitabın en büyük amacı, II. Dünya Savaşı sırasında Arapların kendilerine karşı Almanlarla ittifak yapmalarını engellemektir (Bozkurt, 2008:130). Mac Donald Beyaz kitabına karşı Siyonistlerin ve Hagana örgütünün tepkisi savaşın ilk döneminde daha çok siyasi baskı uygulamak olmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında Siyonist hareket, İngilizlerden tıpkı birinci savaşta olduğu gibi İngiliz ordusu içinde bir Yahudi birliğinin kurulmasını istemişlerdir. Böylelikle savaş sonrasında kurulacak olan Yahudi devletin askerleri de yetişmiş olacaktır. Bu doğrultuda İngiliz ordusu Yahudi gönüllüleri çoğunlukla geri hizmet, nakliye, mühendislik gibi alanlarda görevlendirmiştir. Ayrıca Hagana rgt militanları, İngiliz istihbaratıyla iş birliğine giderek Orta Doğu ve orta Avrupa'da çeşitli askeri görevleri yerine getirmişlerdir. Bu iş birliğine örnek olarak 1943-1944 yıllarında 32 Yahudi paraşts Balkanlar, Macaristan ve Çekoslovakya'da görev üstlenmişlerdir (Simon, 2022). İngiliz ordusunda görev yapan Yahudiler, II. Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte Hagana'ya katılmışlardır. Örgüt, savaş sırasında bağımsızlığını daha da perçinlemiştir. Yahudi gençlerini sistematik bir eğitime alan örgüt, 1941 yılında Filistin'deki Alman tehlikesine karşı İngiliz ordusu destekli, Palmach timini kurmuştur (Charters, 1989:43).

Hagana militanları ikinci büyük savaş süresince "Mac Donald Beyaz Kitabı" maddelerine muhalif hareket etmişlerdir. Örgüt militanları Filistin'e yasadış Yahudi gücü ve toprak satın alma işlerini organize etmiştir. Yahudi gücü için iki yol üzerinden süreç ilerletilmiştir. Bunlar, Avrupa üzerinden gelen gcler ve Arap lkelerinde yaşayan Yahudilerin gclerini kapsayan iki güzergahtır. Avrupa'dan gerçekleşen gücü hareketi çoğunlukla gemilerle sağlanmıştır. Gemilerin içerisinde Hagana militanları olduğu gibi gemilerin yanaştığı limanlarda da Hagana militanları onları karşılamıştır. Böylelikle gelen gcmenler gidecekleri yerleşim yerlerine Hagana gözetiminde ve kontrolünde ulaşırlardı. Deniz yolundaki hem Alman hem de İngiliz tehditlerine karşın savaş boyunca Hagana otuz beş gemi ile 52 bin Yahudi gcmenin Filistin'e yasadış yollardan gücü etmesini sağlamıştır (Alkhader, 2015:60). Diğer bir gücü yolu ise Arap ülkelerinden gelen Yahudilerin kullandığı yoldur. Bu gücü hareketleri gemi ile yapılandan daha masrafsız ve kara yoluyla yapıldığından daha kolay gerçekleşmiştir. Hagana militanları, Arap lkelerinde oluşturdukları slerle o ülkelerdeki Yahudilerle iletişime geçerek Filistin'e gücü etmelerini teşvik etmişlerdir. Gücü etmeyi kabul edenlerin Hagana gözetiminde gücü etmesi sağlanmıştır. Hagana militanları Filistin'de sadece gücü meselesiyle ilgilenmemiş, aynı zamanda Yahudilerin toprak satın alması ve bu topraklarda Yahudi yerleşim birimlerinin inşa edilmesiyle de ilgilenmiştir. (Alkhader, 2015:61).

Hagana militanları, Avrupa ve Kuzey Afrika'da Yahudi kamplarından sağ kurtulanları eğitip, Filistin'e gücü etmelerini sağlamıştır (Jewish Virtual Library, 2022). II. Dünya Savaşının ardından 29 Kasım 1947 tarihinde BM taksim planı ile İsrail'in kurulmasının n açılmıştır (Fildiş, 2012:338). 14 Mayıs 1948 tarihinde İngilizlerin Filistin Yüksek Komiseri aniden Filistin'den ayrılarak, buradaki yirmi sekiz yıllık manda yönetimini sona erdirmiştir. Aynı gün 14 Mayıs 1948'de David Ben-Gurion İsrail'in kurulduğunu ilan etmiştir (Fildiş, 2012:346). Ben-Gurion 1947 yılında Hagana rgtnn liderliğine getirilmiştir. İsrail kurulduktan kısa bir süre sonra 26 Mayıs 1948'de Hagana rgt yeni kurulan İsrail'in savunma kuvvetlerine dnştrlmştir ve böylelikle 1920 yılında başlayan serüven 1948 yılında düzenli orduya dönüşmesiyle sona ermiştir (Morris, 2008:16).

3.2. Irgun Z'vai Leumi (1931-1948)

1931 yılında, 1929 yılındaki Arap isyanlarına karşı yeteri kadar tepkiyi gösteremeyen Hagana rgtnn terk ederek Hagana B'yi kuranların bir kısmı daha sonradan Irgun Z'vai Leumi'ye dönüşecek rgtnn temellerini atmıştır. Hagana B lideri Avraham Tehomi, 23 Nisan 1937 tarihinde ana Hagana rgtne geri dönme kararı alınca buna karşı ıkanlar Irgun Z'vai Leumi rgtnn kurmuşlardır (Jewish Virtual Library, 2022). Irgun rgtnn lideri Jabotinsky olup önde gelen isimleri ise Avraham Stern, David Raziel, H. Shalom Halevi'dir (Lapidot, 1999:15). 1937 yılında Hagana B'nin içerisinden çıkararak yeni bir örgüte dönüşen Irgun rgt, 1939 yılında yayımlanan "Mac Donald Beyaz Kitabına" karşı çıkararak İngiliz manda yönetimi ve Filistinlilere karşı saldırılarının sertliğini arttırmıştır. Bu durumun sonucunda Irgun rgtnn Yahudiler nezdinde itibarı artmaya başlamıştır (Hoffman, 2011:261). II. Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Jabotinsky, Irgun rgtnn İngilizlerle birlikte hareket edeceğini açıklamıştır. Jabotinsky, Nazi Almanyası ile savaşmak için askeri gücü oluşturma niyetiyle gittiği ABD'de lmştir.

Ardından örgütün bir diğer önemli figürü David Raziel'in 1941 yılında Irak'ta ölmesiyle birlikte örgüt bir çıkmaza girmiştir (Hoffman, 2011:262).

Irgun örgütü liderliğine 1943 yılında Menahem Begin² getirilmiştir. Begin'in liderliğinde çıkmaza giren örgüt yeniden toparlanarak, Filistin'deki İngiliz manda yönetimine karşı terör eylemlerine başlamıştır. Begin'in ifadeleriyle: "Araplarla mücadele içinde olmadıklarını ve onları Yahudi devleti içerisinde yaşayacak vatandaş olarak kabul ettiklerini, ayrıca İngilizlerin Araplar ve Yahudileri kışkırtarak birbirleriyle savaştırmaya çalıştıklarından" bahsetmektedir (Begin, 1948:49). Begin'in bu ifadelerinin aksine uygulama farklı gerçekleşmiştir. İngilizlere karşı düzenlenen terör eylemlerinin yanında Araplara karşı da birçok terör eylemi gerçekleştirmişlerdir. Irgun örgütünün İngilizlere karşı düşmanlıklarının sonucu olarak 1946 yılına gelindiğinde İngilizler Irgun ve Stern (Lehi) örgütlerine karşı "Köpek Balığı" adındaki operasyonu başlatmıştır. Örgütlerin çok sayıda militanı yakalanmış ve silah depolarına baskınlar düzenlenmiştir. Operasyon sonucunda hem militanların yakalanması hem de silahlarına el konulmasına karşın örgütlerin güçleri kırılamamıştır (Alkhader, 2015:74). Irgun örgütünün planı İngilizleri askerî açıdan yenmek değildi, İngiliz yönetiminin prestijini ve Filistin üzerindeki kontrolünü yıpratmak için terör eylemlerini kullanmışlardır. Begin'e göre, "İngilizlerin prestijini yıpratmak, Filistin'deki yönetimlerinin sonu olacaktır." (Begin, 1948:52).

29 Kasım 1947 tarihinde BM Filistin planını açıklamasıyla birlikte Irgun örgütü de diğerleri gibi tüm Filistinlilerin topraklarından çıkarılması yönünde çaba sarfetmiştir. Irgun, başta Kudüs olmak üzere Yafa, Ramallah, Nablus, Cenin gibi şehirlerde Arapları hedef alarak birçok terör eylemi gerçekleştirmiştir. Mayıs 1948'de İsrail'in kuruluşunun ilanından sonra tüm Yahudi terör örgütlerinin birleştirilmesi için Dünya Siyonist Örgütü başta olmak üzere birçok görüşmeler yapılmıştır. Bu girişimler neticesinde Irgun lideri Menahem Begin, 1 Haziran 1948 tarihinde Irgun militanlarının İsrail Savunma Kuvvetlerine dahil olduğunu ilan etmiştir (Begin, 1948:346). İsrail'in kurulmasıyla ilgili Begin şunları ifade etmiştir: "Yıllarca süren yeraltı savaşı, yıllarca süren zulüm ve ıstırapın ardından, 1944-1948 Yahudi isyanı başarı ile taçlandı. Ülkemizde İngiliz esaret rejimi yenildi, kökünden söküldü, ufalandı, dağıtıldı ve İsrail ortaya çıktı." (Tavin ve Alexander, 1982:240).

Menahem Begin'in lideri olduğu Irgun örgütünün en önemli stratejilerinden biri de İngiliz yönetimine karşı dünya kamuoyunda propaganda yapmak olmuştur. Özellikle ABD'deki Yahudi cemaatinin ABD kongresi ve Beyaz Saray'daki temsilcileri vasıtasıyla, İngiliz hükümetine Yahudi devleti için baskı kurulması sağlanmıştır (Hoffman, 2011:265). Bu durumu bizzat Begin şu şekilde açıklamıştır: "Dünyada hiçbir partizan mücadelesinin sesi bizimki kadar duyulmamıştır. Çılgın manşetler altında operasyonlarımızdan bahseden haberler, özellikle Amerika Birleşik Devletleri gazetelerinde ön sayfaları kapladı." (Begin, 1948:54-55).

Irgun, katı görüşleri/ideolojiyi benimsemiş bir örgüttür. Örgütün öne çıkan ideolojik fikirleri şunlardır: Yahudi devleti sadece silahlı mücadele ile kurulabilir ve Filistin Yahudilerindir. Yahudi devleti sadece Filistin'i değil Ürdün'ü de kapsamaktadır. Filistinlilere karşı terör eylemlerinin sayısı arttırılmalıdır. Silahlı mücadele içerisine giren tüm Yahudiler Irgun mensubudur ve Irgun mücadelesine destek olan milletler Irgun örgütünün müttefiki olarak kabul edilmiştir (Alkhader, 2015:69). Bu ideolojik fikirlere bakıldığında Irgun'un şiddet yanlısı ve çözümü silahlı mücadelede arayan bir örgüt olduğu görülmektedir. Sonuç

² 16 Ağustos 1913 Brest-Litovsk doğumlu olan Begin, 1935'te Varşova Üniversitesi hukuk bölümünden mezun olmuştur. 1930'lu yıllarda Siyonist fikirlere ilgi duymaya başlayan Begin, 1938'de amacı Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak olan "Betar" gençlik hareketinin Polonya'daki lideri olmuştur. Begin, 1942 yılında Filistin'e gelmiş ve Irgun örgütüne katılarak örgütün 1943-1948 yılları arasında komutanlığını üstlenmiştir. 1948 yılında İsrail'in kurulmasıyla siyasi faaliyetlerini arttıran Begin, Başbakanlık görevine kadar yükselmiştir. Başbakanlık döneminde Ortadoğu'daki barışın tesis edilmesi için Mısır lideri Enver Sedat ile imzaladıkları "Camp David Anlaşması" bu iki lidere Nobel Barış ödülü kazandırmıştır. İsrail'in kuruluşundan önce ve sonra önemli görevler üstlenen Begin, İsrail tarihinde önemli bir konumdadır (Britannica, 2023).

olarak Irgun, diğer Yahudi örgütleri içindeki en şiddet yanlısı örgüttür. Kuruluşundan itibaren İngilizlere ve Filistinlilere karşı kanlı terör eylemleri gerçekleştirmiştir.

3.3. Stern (Lehi) (1940-1948)

Stern (Lehi) örgütü, Avraham Stern tarafından 1940 yılında Irgun Z'vai Leumi örgütünden ayrılarak kurulmuştur. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Irgun örgütü içerisinde İngilizlere karşı savaşıma ya da savaşmama konusunda fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Irgun örgütünün büyük bir kısmı, İngilizlere karşı savaşmayı bırakıp onlara destek olmayı savunmaktaydı. Avraham Stern liderliğindeki küçük bir grup Irgun militanı ise İngilizlere destek olma fikrine karşı çıkmışlardır. Savaşın oluşturduğu kaos ortamında İngilizlerin Avrupa'daki siyasi ve askeri meşguliyetleri, onlara karşı mücadelenin ilerletilmesi için fırsat olarak görülmüştür. IRA terör örgütünün I. Dünya Savaşı sırasında Birleşik Krallık'a karşı mücadelesine benzer şekilde Stern ve arkadaşları II. Dünya Savaşı'nı İngiliz hükümetine karşı siyasi tavizler elde etmek için fırsat olarak görmüşlerdir (Shapiro, 2013:608). Stern örgütü militanları savaş boyunca İngilizlerle ılımlı politika izlenmesine karşı çıkmışlardır. Hatta İngilizlerin düşmanları Almanya ve İtalya ile ilişkiler geliştirme yolunu denemişlerdir (Heller, 1996:6). Avraham Stern'in 1942 yılındaki ölümüyle birlikte örgütün Filistin dışında destek arayışları sona ermiş ve Filistin içerisindeki terör eylemlerine ağırlık vermeye başlanmıştır.

Stern (Lehi) örgütünün ideolojisi Yahudi inancı ve anarşist terörün birleşmesinden oluşmaktadır. Stern aşırı sağ görüşleri savunurken IRA terör örgütünün başarılarından etkilenmiştir ve İngiliz manda yönetimine karşı mücadeleyi amaç olarak benimsemişlerdir. Stern, Yahudilerin ve kurulacak Yahudi devletinin geleceğini silahlı mücadelede olduğunu düşünmektedir. Stern (Lehi) örgütünün fikirleri hiçbir zaman tüm Yahudilerin benimsediği ve birleştiği bir ortamı sağlayamamıştır. Küçük bir grupla sınırlı kalsa da silahlı mücadeleyi öncemeleri, kendi içlerinde de katı disiplini uygulamaları Yahudi terör örgütleri arasında Stern (Lehi) örgütünü ön plana çıkarmıştır. Örgüt, İsrail kurulduktan kısa bir süre sonra 29 Mayıs 1948 tarihinde İsrail Savunma Kuvvetlerine katıldığını ilan etmiştir (Shapiro, 2013:608-609).

Avraham Stern'in yerini alan Yitzhak Shamir ve Natan Yellin-Mor terör saldırılarının yönetilmesinde daha pratik davranmışlardır. Stern (Lehi)'in yapısını güncelleyerek yeni militanlar, silahlar ve patlayıcılar almışlardır. İngilizlere karşı saldırılar gerçekleştirmişlerdir. En ses getiren terör eylemlerinden biri ise Birleşik Krallığın Orta Doğu'dan sorumlu devlet bakanı Lord Moyne'in Kasım 1944'te Kahire'de öldürülmesi olayıdır. İngiliz-İrlanda asıllı olan bakan, Filistin'e Yahudi göçüne yönelik getirilen kısıtlamaların arkasındaki akıl olarak görülmektedir. Bu suikast sonucu İngilizler ile Hagana örgütü, Irgun ve Stern (Lehi) örgütlerine karşı birlikte hareket ederek, birçoğunu tutuklamışlardır (Shapiro, 2013:612).

Lord Moyne suikast sonrasında Stern (Lehi)'in dikkat çeken bir diğer saldırısı ise İsveçli devlet adamı Folke Bernadotte'ye karşı gerçekleştirilmiştir. 20 Mayıs 1948'de BM Güvenlik Konseyi tarafından Arap devletleri ile İsrail arasındaki ateşkes müzakereleri için bölgeye gönderilmiştir (Shavit, 1988:235). Stern (Lehi) örgütü terör eylemlerinde çoğunlukla suikast yöntemini kullanmıştır.

Stern (Lehi) örgütü diğer Yahudi terör örgütleri içerisinde en az sayıda militana sahip olmasına karşın dikkat çekici suikast eylemleri gerçekleştirmeleri, Yahudi terör örgütleri arasında ön plana çıkmalarını sağlamıştır. Örgütün saldırıları Yahudileri ve Siyonist liderleri zor durumda bıraksa da sonuç olarak II. Dünya Savaşı sonrası İngiliz manda yönetimine karşı tüm Yahudi örgütlerinin birleşmesi ve İsrail'in kurulması, Stern (Lehi) ve diğer örgütler için büyük başarı olmuştur.

4. Yahudi Terör Örgütlerinin Faaliyetleri

Yahudi terör örgütlerinin saldırıları örgütlerin kuruluşuyla birlikte başlasa da özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında İsrail kurulana kadar ki sürede daha fazla yoğunluk kazanmıştır. 1920-1921 yılları

arasındaki Arap isyanları sırasında hem Araplar hem de Yahudilerden insan kayıpları yaşanmıştır. Bu yıllarda sistemli bir saldırı planı olmasa da öfke, nefret, korunma ihtiyacı gibi insani duyguların hükmettiği saldırılar karşılıklı gelişmiştir. 1920 ayaklanması sırasında Arap-Yahudi çatışmalarında 5 Yahudi ölümlerine 211 kişide yaralanmıştır. Araplardan da 4 kişi ölmüş, 21 kişide yaralanmıştır (Bozkurt, 2020:19). 1920 yılından Yahudi terör örgütlerinin daha aktif olmaya başladığı 1929 yılına kadar karşılıklı küçük çaplı saldırılar devam etmiştir. Özellikle Hagana, Araplara saldırmasının yanında Filistin'deki İngiliz manda hükümetine karşı da saldırgan tavır sergilemiştir. Daha sonradan Hagana'dan ayrılıp kurulan Irgun Z'vai Leumi örgütü gibi Irgun'dan ayrılıp kurulan Stern (Lehi) örgütü de hem Araplar hem de İngilizlere karşı saldırgan tavır sergilemişlerdir. Hatta bazı zamanlarda örgütlerin kendi aralarında yaşadıkları anlaşmazlıklardan Yahudiler de olumsuz etkilenmiştir. Örgütlerin, çoğu bombalı saldırılarında Yahudilerden de ölenler olmuştur.

4.1. Araplara Yönelik Saldırıları

Yahudi örgütlerinin Araplara karşı saldırılarının en önemli sebebi, Filistin topraklarında kurmak istedikleri Yahudi devletinin önündeki en büyük engel olarak görmeleridir. Yahudilere vaat edilen toprakların Filistin ve Ürdün topraklarını kapsadığı ve hem Dünya Siyonist Örgütü hem de Yahudi örgütleri tarafından iddia edilmiştir. Bu iddialar kapsamında harekete geçen Yahudiler, 1917 Balfour Bildirgesinde vaat edilen Yahudi devletinin kurulması için çaba sarfetmişlerdir. Yahudilerin bu amaçları kapsamında önlerinde iki önemli engel bulunmaktaydı. Birincisi Filistinliler, ikincisi ise I. Dünya Savaşı sonrasında Filistin'de manda yönetimi tesis eden İngilizlerdi. Bu başlıkta, Araplara karşı gerçekleştirilen terör saldırıları, katliamlar incelenmiştir. Köy, kasaba, şehir, ev, hastane herhangi bir yer gözetmeden Yahudi militanları, Filistinlilere saldırarak çeşitli katliamlar gerçekleştirmişlerdir. Bu saldırılar sonucunda birçok Filistinli öldüğü gibi geride kalanlar topraklarını terk ederek daha güvenli yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Filistinlilerin göç ederek boşalttıkları köylere, kasabalara, mahallelere ise Yahudi göçmenler yerleştirilerek buraların Yahudi toprağı olduğu ilan edilmiştir.

4.1.1. II. Dünya Savaşına Kadar Olan Süreçteki Saldırıları

Arap-Yahudi çatışmaları 1920 ile 1939 yılları arasında ara ara şiddetini arttırarak devam etmiştir. Bu dönemde Yahudiler ile Araplar arasındaki çatışmalar daha çok kısıtlı bölgeleri kapsar şekilde gerçekleşmiştir. Filistin'de Arap toplumunun dayanışmadan uzak oluşu, Yahudiler karşısında örgütlenmelerine engel olmuştur.

Arapların ilk ayaklanması 1920 yılında Kudüs'te meydana gelmiş ve Yahudilerle Araplar birbirlerine kanlı saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu olaylarda 4 Filistinli ölümlerine, 21'i de yaralanmıştır. Mayıs 1921'de Yafa'daki Araplar tekrar ayaklanmış ve Yahudilerle karşılıklı saldırılar gerçekleşmiştir. 1921 yılındaki olaylar sırasında 48 Filistinli ölümlerine, 73'i de yaralanmıştır (Bozkurt, 2008:48). 1920-1921 ayaklanmaları sonrasında 1929 yılına kadar büyük çaplı Arap-Yahudi olayları yaşanmamıştır. Bu zamanı Filistinli Araplar örgütlenme çabalarıyla, Yahudiler ise Filistin'e yeni göçlerin gelmesiyle ilgilenmiştir.

1929 yılı "Ağlama Duvarı" sorunu Arap-Yahudi çatışmalarının yeniden başlamasına neden olmuştur. Siyonist Yahudilerin eski Süleyman mabedi ve Mescid-i Aksa alanıyla ilgili kışkırtıcı yayınları, Araplar tarafından hoş karşılanmamıştır. 15 Ağustos günü kalabalıklar halinde Ağlama duvarına yürüyüşe geçen Yahudilere karşılık, 16 Ağustos günü Araplar da büyük bir yürüyüş düzenlemiştir. Daha sonradan çıkan olaylar sırasında her iki taraftan da çok sayıda ölü ve yaralı olmuştur (Bozkurt, 2020:19).

1933 yılı Filistin'de Arap-Yahudi anlaşmazlığının şiddetlenmeye başladığı yıl olarak görülmektedir. Çünkü, Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesi, Filistin'e Yahudi göçünü hızlandırmıştır. Filistin'e göçlerden ve yeni oluşturulan yerleşim yerlerinden rahatsız olan Araplar, 1933 yılında ayaklanma

başlatmıştır. Glerin durdurulmasını isteyen Arapların başlattıkları olaylar kısa sürede büyümüştür. Olaylar sırasında her iki taraftan da çok sayıda insan ölmüş ya da yaralanmıştır (Bozkurt, 2008:83).

Araplara karşı Hagana'nın ilk saldırıları 1920-1921 yıllarındaki Arap isyanları döneminde gerçekleşirken, Irgun Z'vai Leumi rgt ise 1937 tarihinde Filistin'deki Arap hedeflerine ilk saldırılarını gerçekleştirmiştir (van Tonder, 2019:8). Stern (Lehi) rgt ise kuruluş yılı olan 1940 yılında Irgun ile birçok saldırını gerçekleştirmiştir. Irgun militanları, 24 Temmuz 1938'de Hayfa pazaryerinde bombalı terör eylemleri gerçekleştirmiştir. Eylem sonucunda 35 Filistinli yaşamını yitirirken, 70 Filistinli yaralanmıştır (Yaşar, zcan ve Kor, 2010:97).

4.1.2. II. Dünya Savaşı Sonrasındaki Saldırılar

Yahudiler, Filistin'de devlet kurmak için çoğunluk olan Arap nüfusun azaltılması, g ettirilmesi gerektiğine inanmışlardır. Böylelikle, Filistinlilerin terk ettiği yerlere Yahudi yerleşimciler gelecek ve Yahudi devleti, Yahudilerin çoğunluğunda kurulacaktır. Bu amaç doğrultusunda Yahudi örgütlerin tamamı Filistinli Araplara karşı birçok saldırı gerçekleştirmiştir. Bu saldırılar çoğunlukla katliama dönüşerek, birçok acı olayın yaşanmasına neden olmuştur. Bu başlık altında saldırıların bir kısmından bahsedilecektir. 30 Ocak 1947'de 170 Hagana militanı Hayfa yakınlarındaki Balad al-Sheikh köyünde Filistinli sivillere karşı terör eylemi gerçekleştirmiştir ve bu terör eylemi sonucunda 60 Filistinli hayatını kaybetmiştir (Hadawi, 1989:88).

Yahudi militanlar, Filistinlilerin sadece canlarını değil ayrıca malları, evleri de dahil olmak üzere tümüyle yok etme politikası izlemişlerdir. 1947 yılının mayıs, ağustos ve ekim aylarında Yahudi teröristler tarafından Filistin köylerinde ve şehirlerinde çeşitli bombalı terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. Bu eylemler sonucunda aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu 15 kişi öldürülürken birçok ev de kullanılamaz hale getirilmiştir (Alkhader, 2015:67). Köyler Filistinlilerden alınarak Yahudi yerleşimcilere açılması için çok sayıda saldırı gerçekleşmiştir. Hagana militanları Filistin yerleşimi olan bir köye saldırarak köydeki evleri ateşe vermişlerdir. 22 Ocak 1948'de gerçekleşen terör saldırısında 20 Filistinli hayatını kaybetmiştir (Alkhader, 2015:67).

Hagana'ya bağlı Palmach timleri 15 şubat 1948'de Filistinlilerin yaşadığı köylerde evleri bombalayarak, 60 Filistinlinin yaşamını yitirmesine sebep olmuştur. Aynı gün Hagana militanları Kudüs'te bulunan Semiramis Otelini bombalamışlardır. Bu terör saldırısında 26 Filistinli yaşamını yitirirken, 20 kişi de yaralanmıştır (Yaşar, zcan ve Kor, 2010:97). Irgun militanları, Filistinli asker kılığına girerek Nasruddin köyüne terör saldırısı düzenlemişlerdir. 13-14 Nisan 1948'deki saldırıda 90 nüfusa sahip köyde 50 kişiyi katleden teröristlerden geri kalan köylüler komşu köylere kaçarak kurtulmuşlardır. Irgun militanları köyün tüm evlerini yıkmışlardır (Yaşar, zcan ve Kor, 2010:97). 22 Nisan 1948 tarihinde Yahudi rgtleri Hayfa şehrini işgal ederek, 50 Filistinliyi öldürmüşler, 200 kişiyi de yaralamışlardır. Akka'ya kaçmak için yolda olan 100 kişi de yolda ldrlmştir (Yaşar, zcan ve Kor, 2010:98).

Filistinli Araplara karşı, Yahudi örgütlerinin en büyük katliamı şüphesiz 9 Nisan 1948 tarihinde gerçekleşen sarsıcı ve Yahudi terörünün yüzünü net şekilde gösteren Deir Yasin katliamıdır. Yazar Jon Kimche bu katliamı "Yahudi tarihindeki en karanlık leke" olarak ifade etmiştir (Hadawi, 1989:85). Irgun militanları tarafından gerçekleştirilen katliam, Kudüs yakınlarındaki Deir Yasin köyünde gerçekleşmiştir. Seksen kişilik terör militanları köyde yaşayan tüm insanları katletmişlerdir. Köyün tüm evleri yıkılmış, tüm insanları da kurşuna dizilmiştir. Köyde bulunan 254 sivil katledilmiştir (Clarke, 2016:294). Deir Yasin'de saldırıyı gerçekleştirenlerin en önemli amacı, diğer bölgelerde yaşayan Arapların korkması ve topraklarını terk etmelerini sağlamaktır.

14 Mayıs 1948 tarihinde Ebu şuşa köyünde İsrail'in bağımsızlığını ilan ettiği gün 60 Filistinli ldrlmştir, köydeki evler havaya uçurularak köy tamamen boşaltılmıştır (Hadawi, 1989:88). Yeni

kurulan İsrail'in savunma birliklerinin temelini oluşturan Yahudi terör örgütleri, İsrail'in kuruluşuyla birlikte de terör faaliyetlerine 'İsrail Savunma Birlikleri' adıyla devam etmiştir.

4.2. İngilizlere Yönelik Saldırıları

Yahudi terör örgütlerinin hedefindeki en önemli güçlerden biri de Filistin'de bulunan İngiliz manda yönetimi olmuştur. Manda yönetiminin askeri personeline, karargâhlarına, kamu binalarına, resmi araçlarına ve askerlerine karşı sürekli saldırılar düzenlenerek zayıflık sağlanmıştır. Aslında İngiliz ile Yahudi terör örgütleri arasındaki ilişki Birleşik Krallık yönetiminden gelen açıklamalara, mektuplara ve politikalara bağlıdır. Nitekim bu ilişki, 1917 Balfour Bildirgesi sonrasında olumlu seyrederken, 1939 Mac Donald Beyaz kitabında olduğu gibi olumsuz seyrettiği dönemlerde olmuştur. Filistin'de Yahudilere vaat edilen devletin kurulmasının İngiliz manda yönetiminin sona erdirilmesine bağlı olduğunu hem Siyonist Yahudiler hem de Yahudi terör örgütü militanları bilmekteydi. Manda yönetimine karşı her türlü saldırıyı gerçekleştiren örgütler; radyo istasyonları, karayolları, köprüler, altyapı gibi manda yönetimin sorumluluğundaki kamu alanlarına saldırmaktan çekinmemişlerdir.

4.2.1. II. Dünya Savaşı Sırasındaki Saldırıları

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yahudi örgütleri, Filistin İngiliz manda yönetimini sona erdirip, Yahudi devleti kurmak için manda yönetimine karşı saldırılarını arttırmışlardır. Özellikle Irgun ve Stern (Lehi) örgütleri İngilizlere karşı saldırgan davranmışlardır. Ayrıca Palmach timleri de çok sayıda saldırı gerçekleştirmiştir. Yahudi örgütler, hedef fark etmeksizin fırsat yakaladıkları anda İngiliz manda yönetimine saldırılar gerçekleştirmişlerdir.

Manda yönetiminin zafiyete düşmesi amacına yönelik, 1944 yılının şubat ve mart aylarında Irgun militanları İngiliz otobüsleri, göçmen merkezleri ve istihbarat bürolarına çeşitli saldırılar gerçekleştirmiştir. Kudüs, Yafa, Tel Aviv ve Hayfa şehirlerinde gerçekleşen bu saldırılar sonucunda beş İngiliz askeri öldürülmüştür (van Tonder, 2019:8). Savaşın son dönemleri ve hemen bitiminde de saldırılar devam etmiştir. Örgütlerin saldırılarının temel amacı, manda yönetiminin altyapı, haberleşme, ulaşım ve kamu binalarını hedef alarak onu zayıf düşürmektir. Bu amaçla Palmach timleri, 13 Kasım 1945 tarihinde çeşitli demiryollarına saldırarak havaya uçurmuşlardır. Aynı gün Hayfa ve Yafa limanlarında da üç gemiye sabotaj yapılmıştır (Golani, 2013:75). 14 Kasım 1945 tarihinde Led yakınlarındaki demiryoluna saldırı düzenlenmiştir. Bu saldırıda iki İngiliz askeri öldürülmüştür. Kasım 1945'te Palmach timleri İngiliz askeri karakoluna bombalı saldırı gerçekleştirmişlerdir. Sidna Ali karakoluna bomba ihbarı yapıldıktan sonra karakol havaya uçurulmuştur (van Tonder, 2019:9).

4.2.2. II. Dünya Savaşı Sonrasındaki Saldırıları

Filistin topraklarında Yahudi devleti kurulması fikriyle kurulan Yahudi örgütleri, II. Dünya Savaşının bitmesiyle birlikte bu amaçlarını gerçekleştirmek için birlikte hareket etmeye başlamışlardır. Hagana, Irgun ve Stern (Lehi) örgütleri manda yönetimine son verilerek, Yahudi devleti önündeki en büyük engelin kalkmasını istiyorlardı. Bu süreçte, manda yönetimine karşı her türlü saldırı yöntemiyle hedeflerinin gerçekleşmesi için uğraşmışlardır. Bu doğrultuda, 20 Şubat 1946 tarihinde Palmach timleri tarafından deniz kıyısında bulunan İngiliz radar merkezi ve karakoluna bombalı saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucunda çok sayıda İngiliz askeri ölmüştür ve bir o kadarı da yaralanmıştır (Golani, 2013:92). 25 Şubat 1946 tarihinde Irgun ve Stern (Lehi) militanları Kfor Sirkin, Qastina gibi yerlerde Kraliyet Hava Kuvvetlerine ait uçaklara saldırmışlardır. Uçaklara yapılan saldırılar sonucunda Kraliyet Hava Kuvvetlerine 2 milyon pound zarar ettirilmiştir (van Tonder, 2019:9).

Yahudi örgütlerin İngiliz manda yönetiminin askeri araçlarına saldırıları maddi anlamda yönetime önemli kayıplar yaşatmıştır. Ayrıca örgütlerin saldırıları sonucunda, İngiliz askerlerin kendilerini güvende hissetmemeleri sağlanmıştır. İngiliz ordusunun araçlarına yapılan saldırılara bir örnek olarak da Tel Aviv ve Cenin şehirlerinde devriye gezen askerlere yönelik 1 Mart 1946'da gerçekleşen saldırılar gösterilebilir. Yahudi militanları, saldırıların sonucunda dört İngiliz askeri aracını yakmıştır (Sherman, 1998:240). İngiliz ordusunun intikal sorunları yaşamaları için de örgütler saldırılar gerçekleştirmiştir. 17 Haziran 1946 tarihinde çeşitli bölgelerdeki on bir köprü bombalama sonucunda havaya uçurulmuştur (Clarke, 2016:74).

Yahudi örgütlerin, İngiliz manda yönetimine karşı gerçekleştirdikleri en büyük saldırı 22 Temmuz 1946 tarihinde Kral Davud Oteline gerçekleştirdikleri bombalı saldırıdır. Kral Davud Oteli sadece bir otel değildir, otel hizmetinin yanında İngiliz manda yönetimi sekreterliği ve karargahına da ev sahipliği yapmaktadır (Hoffman, 2020:594). Saldırı günü Irgun militanları otel çalışanlarına ait kıyafetleri giyerek sütün fiçileri içerisine saklanmış 350 kg patlayıcıyı otelin deposuna yerleştirmişlerdir. 22 Temmuz günü saat 12:07'de bombalar patlatılmıştır. Patlama sonucu otelin tüm batı kanadı yıkılmıştır ve 92 kişi bu terör saldırısında hayatını kaybetmiştir (Hoffman, 2020:595). Kral Davud Oteline bombalı saldırı haberi Londra'da korku ve öfke ile karşılanmıştır. İngiliz Başbakan Clement Attlee, Avam Kamarasında yaptığı konuşmasında bu saldırıyı, "çılginca bir terör eylemi olarak" tanımlamıştır (Hoffman, 2020:604).

Yahudi örgütleri arasında İngiliz manda yönetimi ve askeri varlığına karşı en çok saldırı gerçekleştiren örgüt Irgun Z'vai Leumi örgütü olmuştur. Örgütün benimsediği ideoloji çerçevesinde Filistin'de Yahudi devleti kurulabilmesi için İngiliz varlığının sona ermesi gerekmektedir. Hagana örgütünde de İngilizlere karşı izlenen politikaları tasvip etmediği için ayrılan Irgun militanları İngilizlere karşı silahlı mücadeleyi savunmuşlardır. İngilizlerin idam ettiği Irgun militanlarına karşılık, 29 Mayıs 1947'de Irgun örgütü de iki İngiliz askerini kaçırmak için idam etmiştir (van Tonder, 2019:9). Ağustos 1947 tarihinde Hayfa'da bulunan İngiliz askeri karakoluna bomba yüklü araç ile saldırı düzenlenmiştir. Irgun militanları bu saldırılar sonucunda 13 İngiliz askerini öldürmüştür ve 53'ünü de yaralamıştır (Alkhader, 2015:77). 4 Nisan 1948 tarihinde Irgun militanları Ramat Gan yakınlarındaki İngiliz askeri kampına saldırmıştır ve silahlarını ele geçirmiştir. Bu saldırılar sonucunda biri rütbeli sekiz İngiliz askeri öldürülmüştür (Sherman, 1998:205).

5. Sonuç

XIX. yüzyılın sonlarında kendini göstermeye başlayan Siyonist oluşumun en önemli özelliği, Filistin topraklarına yönelik dini emellerinden çok, siyasi emellerini ön plana çıkarmasıdır. 1897 yılında Basel'deki Siyonist Kongreden sonra zaten var olan Filistin'e Yahudi göçü daha da hız kazanmıştır. Göçlerin ardından yeni kurulan Yahudi yerleşim yerlerinin güvenliği konusunda ilk başta İngilizlere güvenilmiştir. İngilizlerin bu konudaki isteksizliği neticesinde Yahudi terör örgütlerine giden süreç başlamıştır. Yerleşim yerlerinin korunması için ilk aşamada küçük çaplı birlikler oluşturularak güvenlik sağlanmaya çalışılmıştır. Küçük çaplı birlikler yeterince güvenliği sağlayamadığı gibi göçün asıl amacı olan Yahudi devleti kurma girişimleri içinde yeterli olamamışlardır. Böyle bir ortamda ortaya çıkan Hagana örgütü daha sonrasında Irgun ve Stern (Lehi) ile bu amaç için çalışmışlardır. Terör örgütleri Yahudileri korumak, Araplara-İngilizlere saldırılar düzenlemek, yeni yerleşim yerleri inşa etmek, Arapları yurtlarından etmek ve birincil amaç olan Yahudi devletini kurmak için terör faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Filistin'de Yahudi terörünün temsilcileri Hagana, Irgun ve Stern'in (Lehi) amaçları, terör eylemlerini kullanarak Yahudi devletinin kurulmasını sağlamaktır. Bu amacın önündeki en büyük engel olarak İngilizler ve Filistin'deki en büyük nüfusa sahip olan Araplar görülmüştür. İngiliz manda yönetimini hem terör eylemleriyle hem de Siyonist lobinin gücünü kullanarak siyasi baskı yoluyla kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmek isteyen örgütler, Arap nüfusa karşı terör eylemlerini kullanarak topraklarını bırakıp kaçmalarını hedeflemişlerdir. Kadın, kız, çocuk, yaşlı, erkek hiçbir ayırmı yapmadan katliamlar yapılmış, köylere, kasabalara, şehirlere terör saldırıları düzenlenmiştir.

1948 yılına gelindiğinde İngilizler Filistin'deki manda yönetimine son vermişler ve aynı gün İsrail kurulmuştur. 1920 yılında Hagana ile başlayan Yahudi terör örgütlerinin eylemleri, 1948 yılına gelindiğinde Irgun ve Stern (Lehi) örgütlerinin saldırıları ile en üst seviyeye ulaşmıştır. Yahudi terör örgütlerinin çabaları netice vermiş İsrail kurulmuştur. Terör örgütlerinin militanları İsrail'in kuruluşunda etkin rol oynarken, liderleri de İsrail'de cumhurbaşkanlığı, başbakanlık gibi üst düzey görevlere gelmişlerdir. İsrail kurulunca Hagana, Irgun ve Stern (Lehi) terör örgütleri İsrail'in savunma kuvvetlerini oluşturmuşlardır. Kuruluşundan sonra Filistin halkı üzerindeki baskı, yıldırma ve yerleşim yerlerini ele geçirme girişimleri İsrail'in bir "terör devleti" olduğu izlenimi vermektedir. Bu çalışmanın kapsamı 1920-1948 yılları arası yani İsrail'in kuruluş süreciyle alakalı olduğundan terör devleti kavramı ve İsrail'in kuruluşundan sonra izlediği politikalar başka bir çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Alkhader, M. (2015). *Hagana ve Irgun Terör Örgütleri ve İsrail'in Kuruluşundaki Rollerini*, Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Armaoğlu, F. (1993). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1990*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Armaoğlu, F. (1994). *Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Bardakçı, M. (2009). <https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/217434-israil-az-kalsin-kuzey-irakta-kurulacakti>, (Erişim Tarihi: 14.09.2023).
- Begin, M. (1948). *The Revolt: Story of the Irgun*, Los Angeles: Nash Publishing.
- Bozkurt, C. (2008). *Türk Kamuoyunda Filistin Problemi İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Bozkurt, C. (2020). *Filistin Mektupları İngiliz Mandası Altında Filistin'de Arap-Yahudi Çatışmaları (1938-1939)*, İstanbul: Post Yayıncılık.
- Bozkurt, C. (2021). *İmparatorluğu Yıkan Örgüt Nili*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Britannica (2023). <https://www.britannica.com/biography/Menachem-Begin>, (Erişim Tarihi: 14.09.2023).
- Charters, D. (1989). *The British Army Jewish Insurgency in Palestine 1945-47*, New York: Palgrave Macmillan.
- Chazan, M. (2005). "The Efforts to Revive Hashomer", *Journal of Modern Jewish Studies*, Sayı: 4, ss.179-203.
- Clarke, T. (2016). *By Blood and Fire July 22, 1946: The Attack on Jerusalem's King David Hotel*, London: Hutchinson.
- Engin, V. (2022). *Pazarlık*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Fildiş, T. A. (2012). "Birleşmiş Milletlerin Taksim Kararı ve İsrail Devleti'nin Yaratılışı", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:1, ss.337-348.

- Golani, M. (2013). *Palestine between Politics and Terror*, Massachusetts: Brandeis University Press.
- Göze, E. (1995). *Siyonizmin Kurucusu Theodore Herzl'in Hatıraları ve Sultan Abdülhamid*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Hadawi, S. (1989). *Bitter Harvest a Modern History of Palestine*, New York: Olive Branch Press.
- Heller, J. (1996). *Stern Gang Ideology, Politics and Terror 1940-1949*, London: Routledge.
- Herzl, T. (2022). *Yahudi Devleti* (çev. Sedat Demir), İstanbul: Ataç Yayınları.
- Hoffman, B. (2011). "The rationality of terrorism and other forms of political violence: lessons from the Jewish campaign in Palestine, 1939–1947", *Small Wars & Insurgencies*, Sayı:22, ss.258-272.
- Hoffman, B. (2020). "The bombing of The King David Hotel, July 1946", *Small Wars & Insurgencies*, Sayı:31, ss.594-611.
- Howard, H. N. (1970). "Paris -San Remo- Sevr'de Türkiye'yi Yok Etme Planları", (çev. Müge Yılmaz), *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı:35, ss.20-30.
- Jewish Virtual Library, (2022). <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-haganah>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).
- Kasalak, K. (2007). "Irak'ta Manda Yönetiminin Kurulması ve Atatürk Dönemi Türkiye-Irak İlişkileri", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı:9, ss.187-201.
- Kasalak, K. (2016). "İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:25, ss.65-78.
- Keren, S. ve Keren, M. (2007). "The Jewish Legions in the First World Wars as a Locus of Identity Formation", *Journal of Modern Jewish Studies*, Sayı:6, ss.69-83.
- Kızıoğlu, S. (2012). "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizmin Gelişimi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:1, ss.35-64.
- Kurt, A. O. (2007). *Erken Dönem Yahudi Tarihi*, İstanbul: IQ Yayınları.
- Kutluay, Y. (2005). *Siyonizm ve Türkiye*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Ahit (Tevrat, Zebur, İncil). (2003). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- Lapidot, Y. (1999). *The Irgun A Short History Israel*, Tel Aviv: Jabotinsky Institute Press.
- Lewis, B. (2003). *Ortadoğu*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Moghadam, A. (2006). *The Roots of Terrorism*, New York: Chelsea House Publishers.
- Morris, B. (2008). *1948 A History of the First Arab-Israeli War*, London: Yale University Press.
- Öke, M. K. (2021). *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- River, C. (2021). *The Mandate for Mesopotamia and Mandate for Palestine: The History of the Former Ottoman Territories Administered by the British after World War I*, Chicago: Independently Published.
- Shavit, Y. (1988). *Jabotinsky and Revisionist Movement 1925-1948*, Oxon: Frank Cass Press.
- Sherman, A. J. (1998). *Mandate Days British Lives in Palestine 1918-1948*, London: Thames & Hudson.
- Shapiro, S. (2013). "The Intellectual Foundations of Jewish National Terrorism: Avraham Stern and the Lehi", *Terrorism and Political Violence*, Sayı:25, ss.606-620.
- Simon, S. (2022). <https://www.machal.org.il/1947-49/story-of-the-haganah-by-smoky-simon-d97/>, (Erişim Tarihi: 10.12.2022).
- Tavin, E. ve Alexander, Y. (1982). *Psychological Warfare and Propaganda: Irgun Documentation*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.

- Tellioglu, Ö. (2018). *Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm*, İstanbul: Kitabevi.
- Tunçoku, M. (1991). "İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşlarının Önemi", *Bellekten*, Sayı:212, ss.101-108.
- Turan, Ö. (2002). *Düşman Kardeşler (Siyonizm, İsrail ve Filistin Direnişi)*, İstanbul: AK-KA Yayınları.
- Van Tonder, G. (2019). *Irgun Revisionist Zionism 1931–1948*, South Yorkshire: Pen and Sword Books.
- Yaşar, F., Özcan, S., ve Kor, Z. (2010). *Siyonizmin Düşünden İşgal Gerçeğine Filistin*, İstanbul: İHH Vakfı Yayınları.